

**PRAWO WŁAŚCIWE DLA
ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH**

**AUTONOMIA WOLI W PRAWIE
PRYWATNYM
MIĘDZYNARODOWYM**

Autonomia woli w prawie prywatnym międzynarodowym

1. Celem autonomii woli w prawie prywatnym międzynarodowym jest znalezienie właściwego prawa merytorycznego dla stosunku zobowiązaniowego.
2. Kolizyjnoprawny wybór prawa dokonany przez strony będzie łącznikiem o charakterze subiektywnym.
3. Łącznik ten ma charakter subiektywny, gdyż podmioty stosunku prawnego decydować będą według jakiego prawa rozstrzygać należy sprawy wynikające ze zobowiązania.
4. Istotą kolizyjnoprawnego wyboru prawa jest możliwość wybrania przez strony systemu prawnego, który będzie miał zastosowanie do zawartej umowy obligacyjnej. Rozwiązuje konflikt pomiędzy konkurującymi systemami prawnymi

Autonomia woli w prawie materialnym

1. Strony mogą ustalać wzajemne prawa i obowiązki w zakresie zobowiązań w granicach ustaw,
2. Jeżeli nie skorzystają z przysługujących im uprawnień, automatycznie zastosowanie mają przepisy dyspozytywne (*iuris dispositivi*).
3. Materialnoprawne wskazanie regulacji prawnej polega na odwołaniu się do określonych postanowień jakiegoś prawa merytorycznego.

CHARAKTER PRAWNY WYBORU PRAWA

- Oświadczenie woli w przedmiocie wyboru prawa może być wyraźne lub dorozumiane. Dorozumiane może wynikać z:
  - ✓ Poszczególnych postanowień kontraktu,
  - ✓ Z zachowania stron w trakcie zawierania kontraktu lub po jego zawarciu,
  - ✓ Z innych okoliczności.
- Wybór prawa stanowi odrębną od materialnej umowy głównej czynność prawną.
- Może przybrać postać odrębnej umowy lub stanowić część kontraktu głównego.
- Wybór prawa może być dokonany zarówno przed jak i po zawarciu umowy głównej

- Wybór prawa sprowadza się do bezpośredniego wskazania przez strony systemu prawnego, któremu poddadzą swój stosunek.
- Strony mogą się ograniczyć tylko do podania łącznika wskazującego właściwe prawo.
- Wyborem prawa nie może być upoważnienie osoby trzeciej do określenia prawa właściwego.
- Nie jest dopuszczalny tzw. Wybór negatywny, którego celem byłoby uchylene właściwego prawa przewidzianego normą kolizyjną, aby uniknąć sytuacji, kiedy umowa nie podlega żadnemu prawu

PRZEDMIOT WYBORU

- Przedmiotem wyboru może być wyłącznie prawo obowiązujące na określonym terytorium, czyli określony porządek prawny.
- Wybór prawa odnosi się wyłącznie do norm prawa materialnego. Nie obejmuje on norm kolizyjnych danego systemu prawnego.
- Wybór prawa wiąże się z poddaniem określonego stosunku prawnego zarówno normom względnie, jak i bezwzględnie obowiązującym w danym porządku prawnym.
- Wybór prawa odnosi się do prawa obowiązującego, obejmuje on należące do danego systemu normy intertemporalne.

DOPUSZCZALNOŚĆ WYBORU PRAWA

- Wybór prawa odnosi się wyłącznie do zobowiązań z elementem zagranicznym. Związek ten musi mieć charakter wyłącznie prawny: miejsce zamieszkania, obywatelstwo, miejsce wykonania umowy.
- Dopuszczalny jest wybór częściowy bądź złożony prawa:
  - ✓ **Wybór częściowy** – sprowadza się do ograniczenia wyboru prawa do niektórych elementów systemu prawnego.
  - ✓ **Wybór złożony** – oznacza poddanie umownego stosunku zobowiązaniowego właściwości więcej niż jednego prawa państwa.
- Skuteczność wyboru prawa może być ograniczona warunkiem lub terminem.
- Strony mogą dodać do klauzuli wyboru prawa postanowienie przewidujące, że stosować należy prawo danego państwa według stanu na określony dzień, czyli „usztynić” właściwość prawa.
- Autonomia woli stron nie jest ograniczona do jednokrotnego wyboru. W przypadku ponownego wyboru prawa w czasie trwania stosunku prawnego następuje z mocy nowego wyboru uchylenie wyboru poprzedniego, (tzw. Wybór następczy).

WAŻNOŚĆ WYBORU PRAWA

- Ważność wyboru prawa może zależeć od:
  - ✓ Dopuszczalności wyboru,
  - ✓ Zdolności stron,
  - ✓ Formy wyboru,
  - ✓ Wad oświadczenia woli
  - ✓ Norm regulujących bezpośrednio wybór prawa i jego dojście do skutku, (tj. czas i miejsce złożenia oświadczeń, czas i miejsce dokonania porozumienia stron, możliwość odwołania oferty)
- Ocena ważności wyboru prawa:
  - ✓ w oparciu o prawo wybrane,
  - ✓ według właściwości merytorycznego legis fori
- Zdolność do zawarcia umowy oraz wady oświadczenia woli podlegają prawu personalnemu stron.
- Nie ma znaczenia, czy strony znają normy prawne obowiązujące w wybranym systemie.

**FRAGMENT PREZENTACJI OPRAWOWANY
NA PODSTAWIE PODRĘCZNIKA: J.
GOŁACZYŃSKI, PRAWO PRYWATNE
MIĘDZYNARODOWE, WARSZAWA 2017,
S. 216-223**

**PRAWO WŁAŚCIWE DLA
ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH W
POLSKIEJ USTAWIE PRAWO
PRYWATNE
MIĘDZYNARODOWE**

Rozdział 7. Zobowiązania.

Art. 28 [Zobowiązania umowne]

1. Prawo właściwe dla zobowiązania umownego określa rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I) (Dz.Urz. UE L 177 z 04.07.2008 r., str. 6).

2. Do zobowiązań umownych, które na podstawie przepisu art. 1 ust. 2 lit. j rozporządzenia, o którym mowa w ust. 1, zostały wyłączone z zakresu jego zastosowania, stosuje się przepisy tego rozporządzenia odpowiednie dla danego zobowiązania.

Art. 29 [Umowa ubezpieczenia]

1. Jeżeli prawo polskie przewiduje obowiązek ubezpieczenia, umowa takiego ubezpieczenia podlega prawu polskiemu.

2. Jeżeli prawo państwa członkowskiego Europejskiego Obszaru Gospodarczego, które przewiduje obowiązek ubezpieczenia, każe dla umowy takiego ubezpieczenia stosować jako właściwe własne prawo, stosuje się to prawo.

Art. 30 [Ochrona konsumenta]

1. Poza przypadkami uregulowanymi w rozporządzeniu, o którym mowa w [art. 28](#), wybór prawa państwa, niebędącego państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego, dla umowy, która wykazuje ścisły związek z obszarem co najmniej jednego państwa członkowskiego, nie może prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu przepisami prawa polskiego wdrażającymi następujące dyrektywy:

- 1) dyrektywę Rady [93/13/EWG](#) z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz. WE L 95 z 21.04.1993, str. 29; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 2, str. 288);
- 2) *(uchylony)*
- 3) dyrektywę [1999/44/WE](#) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 maja 1999 r. w sprawie niektórych aspektów sprzedaży towarów konsumpcyjnych i związanych z tym gwarancji (Dz.Urz. WE L 171 z 07.07.1999, str. 12; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 15, t. 4, str. 223);
- 4) dyrektywę [2002/65/WE](#) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 września 2002 r. dotyczącą sprzedaży konsumentom usług finansowych na odległość oraz zmieniającą dyrektywę Rady 90/619/EWG oraz dyrektywy 97/7/WE i 98/27/WE (Dz.Urz. UE L 271 z 09.10.2002, [str. 16](#); Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 321);

5) dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady [2008/48/WE](#) z dnia 23 kwietnia 2008 r. w sprawie umów o kredyt konsumencki oraz uchylającą dyrektywę Rady [87/102/EWG](#) (Dz.Urz. UE L 133 z 22.05.2008, [str. 66](#), z późn. zm.).

2. Jeżeli prawem właściwym dla umowy, objętej zakresem zastosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady [2008/122/WE](#) z dnia 14 stycznia 2009 r. w sprawie ochrony konsumentów w odniesieniu do niektórych aspektów umów timeshare, umów o długoterminowe produkty wakacyjne, umów odsprzedaży oraz wymiany (Dz.Urz. UE L 33 z 03.02.2009, [str. 10](#)), jest prawo państwa niebędącego państwem członkowskim Europejskiego Obszaru Gospodarczego, to konsument nie może być pozbawiony ochrony przyznanej mu przez przepisy prawa polskiego wdrażające tę dyrektywę:

1) jeżeli którakolwiek z nieruchomości jest położona na terytorium jednego z państw członkowskich, lub

2) w przypadku umowy niezwiązanej bezpośrednio z nieruchomością, jeśli przedsiębiorca wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w jednym z państw członkowskich lub w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do jednego z państw członkowskich, a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

Art. 31 [Zobowiązania z papieru wartościowego] Zobowiązanie wynikające z papieru wartościowego innego niż weksel i czek podlega prawu państwa, w którym papier wartościowy został wystawiony lub wyemitowany.

Art. 32 [Zobowiązania z jednostronnej czynności prawnej]

1. Zobowiązanie z jednostronnej czynności prawnej podlega prawu wybranemu przez osobę dokonującą tej czynności. Od chwili gdy obie strony takiego zobowiązania są zindywidualizowane, wybór prawa, jego zmiana lub uchylenie wymagają porozumienia obu stron tego stosunku.

2. W razie braku wyboru prawa zobowiązanie z jednostronnej czynności prawnej podlega prawu państwa, w którym osoba dokonująca czynności prawnej ma miejsce zwykłego pobytu albo siedzibę. Jeżeli z okoliczności wynika, że zobowiązanie pozostaje w ściślejszym związku z prawem innego państwa, stosuje się prawo tego państwa.

**PRAWO WŁAŚCIWE DLA
ZOBOWIĄZAŃ UMOWNYCH W
ROZPORZĄDZENIE
PARLAMENTU
EUROPEJSKIEGO I RADY
(WE) NR 593/2008 RZYM I**

ROZPORZĄDZENIE PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY (WE) Nr 593/2008

z dnia 17 czerwca 2008 r.

w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I)

ROZDZIAŁ I

ZAKRES ZASTOSOWANIA

Artykuł 1

Przedmiotowy zakres zastosowania

1. Niniejsze rozporządzenie stosuje się do zobowiązań umownych w sprawach cywilnych i handlowych powiązanych z prawem różnych państw.

Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się w szczególności do spraw skarbowych, celnych i administracyjnych.

2. Z zakresu zastosowania niniejszego rozporządzenia wyłączone są:

a) stan cywilny oraz zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych osób fizycznych, z zastrzeżeniem art. 13;

b) obowiązki wynikające ze stosunków rodzinnych oraz stosunków uznawanych zgodnie z prawem dla nich właściwym za mające podobne skutki, w tym zobowiązania alimentacyjne;

c) zobowiązania wynikające z małżeńskich ustrojów majątkowych, z ustrojów majątkowych w stosunkach uznawanych zgodnie z prawem dla nich właściwym za mające podobne skutki do małżeństwa oraz z prawa spadkowego, włącznie z testamentami;

d) zobowiązania wynikające z weksli, czeków, weksli własnych oraz innych zbywalnych papierów wartościowych w zakresie, w jakim zobowiązania z tych innych papierów wartościowych wynikają z ich zbywalności;

e) zapisy na sąd polubowny i umowy o właściwość sądu;

- f) kwestie z zakresu prawa spółek i innych podmiotów posiadających osobowość prawną lub jej nieposiadających, takich jak utworzenie, w drodze rejestracji lub w inny sposób, zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych, ustrój wewnętrzny lub rozwiązanie spółek i innych podmiotów posiadających osobowość prawną lub jej nieposiadających oraz osobista odpowiedzialność wspólników i organów za zobowiązania takiej spółki lub podmiotu;
- g) kwestie, czy przedstawiciel może wobec osób trzecich zaciągać zobowiązania w imieniu osoby przez siebie reprezentowanej lub czy organ spółki lub innego podmiotu posiadającego osobowość prawną lub jej nieposiadającego może wobec osób trzecich zaciągać zobowiązania w imieniu tej spółki lub podmiotu;
- h) tworzenie „trustów” oraz stosunki prawne pomiędzy założycielami, powiernikami i beneficjentami;
- i) zobowiązania wynikające z kontaktów handlowych mających miejsce przed zawarciem umowy;
- j) umowy ubezpieczenia wynikające z operacji przeprowadzanych przez organizacje niebędące zakładami, o których mowa w art. 2 dyrektywy 2002/83/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 listopada 2002 r. dotyczącej ubezpieczeń na życie (14), których przedmiotem jest zapewnienie pracownikom lub osobom pracującym na własny rachunek, należącym do zakładu lub grupy zakładów, lub do określonej grupy lub grup zawodowych, świadczeń w przypadku śmierci lub dożycia określonego wieku, przerwania lub ograniczenia działalności, choroby zawodowej lub wypadku przy pracy.

3. Niniejszego rozporządzenia nie stosuje się do dowodów i postępowania, bez uszczerbku dla art. 18.

4. W niniejszym rozporządzeniu termin „państwo członkowskie” oznacza państwa członkowskie, do których stosuje się niniejsze rozporządzenie. W art. 3 ust. 4 i art. 7 termin ten oznacza jednak wszystkie państwa członkowskie.

Artykuł 2

Powszechne stosowanie

Prawo wskazane przez niniejsze rozporządzenie stosuje się bez względu na to, czy jest ono prawem państwa członkowskiego.

ROZDZIAŁ II

PRZEPISY JEDNOLITE

Artykuł 3

Swoboda wyboru prawa

1. Umowa podlega prawu wybranemu przez strony. Wybór prawa jest dokonany wyraźnie lub w sposób jednoznaczny wynika z postanowień umowy lub okoliczności sprawy. Strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego dla całej umowy lub tylko dla jej części.
2. Strony mogą w każdym czasie umówić się, że umowa podlega prawu innemu niż to, które dla tej umowy było uprzednio właściwe na podstawie wcześniejszego wyboru dokonanego zgodnie z niniejszym artykułem lub na podstawie innych przepisów niniejszego rozporządzenia. Zmiana prawa właściwego dokonana przez strony po zawarciu umowy nie narusza ważności umowy ze względu na formę w rozumieniu art. 11 ani praw osób trzecich.
3. W przypadku gdy wszystkie inne elementy stanu faktycznego w chwili dokonywania wyboru prawa właściwego są zlokalizowane w państwie innym niż państwo, którego prawo zostało wybrane, dokonany przez strony wybór nie narusza stosowania tych przepisów prawa tego innego państwa, których nie można wyłączyć w drodze umowy.

4. W przypadku gdy wszystkie inne elementy stanu faktycznego w chwili dokonywania wyboru prawa właściwego są zlokalizowane w jednym lub więcej państwach członkowskich, dokonany przez strony wybór prawa właściwego innego niż prawo państwa członkowskiego nie narusza stosowania przepisów prawa wspólnotowego, w odpowiednich przypadkach w kształcie, w jakim zostały one wdrożone w państwie członkowskim sądu, których nie można wyłączyć w drodze umowy.

5. Do oceny istnienia i ważności porozumienia stron w przedmiocie prawa właściwego stosuje się przepisy art. 10, 11 i 13.

Artykuł 4

Prawo właściwe w przypadku braku wyboru prawa

1. W zakresie, w jakim nie dokonano wyboru prawa właściwego dla umowy zgodnie z art. 3 i bez uszczerbku dla art. 5–8, prawo właściwe dla umowy ustala się następująco:

- a) umowa sprzedaży towarów podlega prawu państwu, w którym sprzedawca ma miejsce zwykłego pobytu;
- b) umowa o świadczenie usług podlega prawu państwa, w którym usługodawca ma miejsce zwykłego pobytu;
- c) umowa, której przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomości lub prawo do korzystania z nieruchomości, podlega prawu państwa, w którym nieruchomość jest położona;
- d) niezależnie od lit. c), umowa dotycząca czasowego korzystania z nieruchomości na użytek własny, zawarta na okres nie dłuższy niż sześć kolejnych miesięcy, podlega prawu państwa, w którym oddający nieruchomość do korzystania ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że biorący do korzystania jest osobą fizyczną i ma miejsce zwykłego pobytu w tym samym państwie;
- e) umowa franczyzy podlega prawu państwa, w którym francyzobiorca ma miejsce zwykłego pobytu;

- f) umowa dystrybucji podlega prawu państwa, w którym dystrybutor ma miejsce zwykłego pobytu;
  - g) umowa sprzedaży towarów w drodze licytacji podlega prawu państwa, w którym odbywa się licytacja, jeżeli miejsce to można ustalić;
  - h) umowa zawarta w ramach wielostronnego systemu, który kojarzy lub ułatwia kojarzenie wielu transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych w rozumieniu definicji z art. 4 ust. 1 pkt 17 dyrektywy 2004/39/WE, zgodnie z regułami innymi niż uznaniowe, i który podlega jednemu prawu, podlega temu właśnie prawu.
2. Umowa, która nie jest objęta ust. 1 lub której składniki byłyby objęte zakresem więcej niż jednego z przypadków określonych w ust. 1 lit. a) h), podlega prawu państwa, w którym strona zobowiązana do spełnienia świadczenia charakterystycznego dla umowy ma miejsce zwykłego pobytu.
3. Jeżeli ze wszystkich okoliczności sprawy wyraźnie wynika, że umowa pozostaje w znacznie ściślejszym związku z państwem innym niż państwo wskazane w ust. 1 lub 2, stosuje się prawo tego innego państwa.
4. Jeżeli nie można ustalić prawa właściwego zgodnie z ust. 1 lub 2, umowa podlega prawu państwa, z którym wykazuje najściślejszy związek.

Artykuł 5

Umowy przewozu

1. W zakresie, w jakim nie dokonano wyboru prawa właściwego dla umowy przewozu towarów zgodnie z art. 3, prawem właściwym dla takiej umowy jest prawo państwa, w którym przewoźnik ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że w tym samym państwie znajduje się miejsce przyjęcia towaru do przewozu lub miejsce dostawy, lub miejsce zwykłego pobytu nadawcy. Jeżeli warunki te nie są spełnione, stosuje się prawo państwa, w którym znajduje się uzgodnione przez strony miejsce dostawy.

2. W zakresie, w jakim strony nie dokonały wyboru prawa właściwego dla umowy przewozu osób zgodnie z akapitem drugim, umowa przewozu osób podlega prawu państwa, w którym podróżny ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że w tym samym państwie znajduje się miejsce wyjazdu lub miejsce przeznaczenia. Jeżeli warunki te nie są spełnione, stosuje się prawo państwa, w którym znajduje się miejsce zwykłego pobytu przewoźnika.

Jako prawo właściwe dla umowy przewozu osób zgodnie z art. 3 strony mogą wybrać wyłącznie prawo państwa, w którym:

- a) podróżny ma miejsce zwykłego pobytu; lub
- b) przewoźnik ma miejsce zwykłego pobytu; lub
- c) znajduje się siedziba głównego organu zarządzającego przewoźnika; lub
- d) znajduje się miejsce wyjazdu; lub
- e) znajduje się miejsce przeznaczenia.

3. Jeżeli ze wszystkich okoliczności sprawy wyraźnie wynika, że umowa – w przypadku braku wyboru prawa – pozostaje w znacznie ściślejszym związku z państwem innym niż państwo wskazane w ust. 1 lub 2, stosuje się prawo tego innego państwa.

Artykuł 6

Umowy konsumenckie

1. Bez uszczerbku dla art. 5 i 7 umowa zawarta przez osobę fizyczną w celu, który można uznać za niezwiązany z jej działalnością gospodarczą lub zawodową („konsument”), z inną osobą wykonującą działalność gospodarczą lub zawodową („przedsiębiorca”) podlega prawu państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu, pod warunkiem że przedsiębiorca:

- a) wykonuje swoją działalność gospodarczą lub zawodową w państwie, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu; lub
- b) w jakikolwiek sposób kieruje taką działalność do tego państwa lub do kilku państw z tym państwem włącznie; a umowa wchodzi w zakres tej działalności.

2. Niezależnie od ust. 1, dla umowy, która spełnia warunki wymienione w ust. 1, strony mogą dokonać wyboru prawa właściwego zgodnie z art. 3. Wybór taki nie może jednak prowadzić do pozbawienia konsumenta ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie zgodnie z ust. 1 byłoby właściwe w braku wyboru.

3. Jeżeli nie są spełnione warunki określone w ust. 1 lit. a) i b), prawo właściwe dla umowy między konsumentem a przedsiębiorcą ustala się zgodnie z art. 3 i 4.

4. Ustępów 1 i 2 nie stosuje się do:

- a) umów o świadczenie usług, jeżeli usługi mają być świadczone na rzecz konsumenta wyłącznie w państwie innym niż to, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu;
- b) umów przewozu innych niż umowy dotyczące imprez turystycznych w rozumieniu dyrektywy Rady 90/314/EWG z dnia 13 czerwca 1990 r. w sprawie zorganizowanych podróży, wakacji i wycieczek (15);
- c) umów, których przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomości lub prawo do korzystania z nieruchomości, innych niż umowy, których przedmiotem jest prawo do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie w rozumieniu dyrektywy 94/47/WE;
- d) praw i obowiązków stanowiących instrument finansowy oraz do praw i obowiązków stanowiących warunki rządzące emisją oraz ofertą publiczną, publiczną ofertą przejęcia zbywalnych papierów wartościowych, jak również subskrypcją i umorzeniem jednostek uczestnictwa w przedsiębiorstwach zbiorowego inwestowania, o ile działania takie nie stanowią świadczenia usług finansowych;
- e) umów zawartych w ramach systemu objętego zakresem zastosowania art. 4 ust. 1 lit. h).

Artykuł 7

Umowy ubezpieczenia

1. Niniejszy artykuł stosuje się do umów, o których mowa w ust. 2, niezależnie od tego, czy ryzyko ubezpieczeniowe umiejscowione jest w państwie członkowskim, a także do wszystkich umów ubezpieczenia obejmujących ryzyka umiejscowione na terytorium państw członkowskich. Niniejszego artykułu nie stosuje się do umów reasekuracji.

2. Umowa ubezpieczenia obejmująca duże ryzyko w rozumieniu art. 5 lit. d) pierwszej dyrektywy Rady 73/239/EWG z dnia 24 lipca 1973 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do podejmowania i prowadzenia działalności w dziedzinie ubezpieczeń bezpośrednich (innych niż ubezpieczenia na życie) (16) podlega prawu wybranemu przez strony zgodnie z art. 3 niniejszego rozporządzenia.

W zakresie, w jakim strony nie dokonały wyboru prawa, umowa ubezpieczenia podlega prawu państwa, w którym ubezpieczyciel ma miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli ze wszystkich okoliczności sprawy wyraźnie wynika, że umowa pozostaje w znacznie ściślejszym związku z innym państwem, stosuje się prawo tego innego państwa.

3. W przypadku umów ubezpieczenia innych niż umowy objęte ust. 2 jako prawo właściwe strony mogą wybrać, zgodnie z art. 3, jedynie:

- a) prawo państwa członkowskiego, w którym umiejscowione jest ryzyko ubezpieczeniowe w chwili zawarcia umowy;
- b) prawo państwa, w którym ubezpieczający ma miejsce zwykłego pobytu;
- c) w przypadku ubezpieczenia na życie – prawo państwa członkowskiego, którego obywatelem jest ubezpieczający;

d) w przypadku umowy ubezpieczenia obejmującej ryzyka ograniczone do zdarzeń występujących w jednym państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym umiejscowione jest ryzyko ubezpieczeniowe – prawo tego państwa;

e) jeżeli ubezpieczający będący stroną umowy ubezpieczenia objętej niniejszym ustępem prowadzi działalność handlową lub przemysłową, lub wykonuje wolny zawód, a umowa ubezpieczenia obejmuje co najmniej dwa ryzyka ubezpieczeniowe związane z tą działalnością i umiejscowione w różnych państwach członkowskich – prawo jednego z tych państw członkowskich lub prawo państwa miejsca zwykłego pobytu ubezpieczającego. Jeżeli w przypadkach określonych w lit. a), b) lub e) państwa członkowskie, o których mowa, przyznają większą swobodę wyboru prawa właściwego dla umowy ubezpieczenia, strony mogą skorzystać z tej swobody.

W zakresie, w jakim strony nie dokonały wyboru prawa zgodnie z niniejszym ustępem, umowa taka podlega prawu państwa członkowskiego, w którym umiejscowione jest ryzyko ubezpieczeniowe w chwili zawarcia umowy.

4. Do umów ubezpieczenia, w przypadku których państwo członkowskie wprowadza obowiązek ubezpieczenia, stosuje się następujące reguły dodatkowe:

a) umowa ubezpieczenia nie czyni zadość obowiązkowi ubezpieczenia, o ile nie są zachowane szczegółowe przepisy odnoszące się do danego ubezpieczenia przyjęte przez państwo członkowskie, które nakłada ten obowiązek. W przypadku gdy prawo państwa członkowskiego, w którym umiejscowione jest ryzyko ubezpieczeniowe, oraz prawo państwa członkowskiego, które nałożyło obowiązek ubezpieczenia, pozostają w sprzeczności, stosuje się przepisy tego ostatniego;

b) na zasadzie odstępstwa od ust. 2 i 3 państwo członkowskie może postanowić, że umowa ubezpieczenia podlega prawu państwa członkowskiego, które nakłada obowiązek ubezpieczenia

5. Do celów ust. 3 akapit trzeci i ust. 4, w przypadku gdy umowa obejmuje ryzyka umiejscowione w więcej niż jednym państwie członkowskim, uznaje się, że umowa składa się z kilku umów, z których każda dotyczy tylko jednego państwa członkowskiego.
6. Do celów niniejszego artykułu państwo, w którym umiejscowione jest ryzyko ubezpieczeniowe, ustala się zgodnie z art. 2 lit. d) drugiej dyrektywy Rady 88/357/EWG z dnia 22 czerwca 1988 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i ustanowienia przepisów ułatwiających skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług (17), natomiast w przypadku ubezpieczenia na życie państwem, w którym umiejscowione jest ryzyko, jest państwo zobowiązania w rozumieniu art. 1 ust. 1 lit. g) dyrektywy 2002/83/WE.

Artykuł 8

Indywidualne umowy o pracę

1. Indywidualna umowa o pracę podlega prawu wybranemu przez strony zgodnie z art. 3. Taki wybór prawa nie może jednak prowadzić do pozbawienia pracownika ochrony przyznanej mu na podstawie przepisów, których nie można wyłączyć w drodze umowy, na mocy prawa, jakie, w przypadku braku wyboru, byłoby właściwe zgodnie z ust. 2, 3 i 4 niniejszego artykułu.
2. W zakresie, w jakim strony nie dokonały wyboru prawa właściwego dla indywidualnej umowy o pracę, umowa podlega prawu państwa, w którym lub – gdy takiego brak – z którego pracownik zazwyczaj świadczy pracę w wykonaniu umowy. Za zmianę państwa, w którym zazwyczaj świadczona jest praca, nie uważa się tymczasowego zatrudnienia w innym państwie.
3. Jeżeli nie można ustalić prawa właściwego zgodnie z ust. 2, umowa podlega prawu państwa, w którym znajduje się przedsiębiorstwo, za pośrednictwem którego zatrudniono pracownika.
4. Jeżeli ze wszystkich okoliczności wynika, że umowa wykazuje ściślejszy związek z państwem innym niż wskazane w ust. 2 lub 3, stosuje się prawo tego innego państwa.

Artykuł 9

Przepisy wymuszające swoje zastosowanie

1. Przepisy wymuszające swoje zastosowanie to przepisy, których przestrzeganie uważane jest przez państwo za tak istotny element ochrony jego interesów publicznych, takich jak organizacja polityczna, społeczna lub gospodarcza, że znajdują one zastosowanie do stanów faktycznych objętych ich zakresem bez względu na to, jakie prawo jest właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem.
2. Niniejsze rozporządzenie nie narusza stosowania przepisów wymuszających swoje zastosowanie państwa sądu orzekającego.
3. Można przyznać skuteczność przepisom wymuszającym swoje zastosowanie państwa, w którym ma nastąpić lub nastąpiło wykonanie zobowiązań wynikających z umowy, w zakresie, w jakim przepisy te powodują, że wykonanie umowy jest niezgodne z prawem. Rozważając przyznanie skuteczności takim przepisom, uwzględnia się ich charakter i cel oraz skutki ich zastosowania lub niezastosowania.

Artykuł 11

Ważność ze względu na formę

1. Umowa zawarta między osobami, które – lub których przedstawiciele – znajdują się w tym samym państwie w chwili jej zawarcia, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnia wymagania dotyczące formy określone przez prawo właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem lub prawo państwa, w którym umowa została zawarta.
2. Umowa zawarta między osobami, które – lub których przedstawiciele – znajdują się w różnych państwach w chwili jej zawarcia, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnia wymagania co do formy określone przez prawo właściwe dla umowy zgodnie z niniejszym rozporządzeniem lub prawo państwa, w którym w chwili zawarcia umowy znajduje się którakolwiek ze stron lub jej przedstawiciel, lub prawo państwa, w którym którakolwiek ze stron miała w tym czasie miejsce zwykłego pobytu.
3. Jednostronna czynność prawna, która odnosi się do umowy już zawartej lub umowy, która ma być zawarta, jest ważna ze względu na formę, jeżeli spełnione są wymagania co do formy określone przez prawo, które zgodnie z niniejszym rozporządzeniem jest lub byłoby właściwe dla umowy, lub przez prawo państwa, w którym ta czynność prawna została dokonana, lub prawo państwa, w którym osoba, która dokonała czynności, miała w tym czasie miejsce zwykłego pobytu.
4. Ustępów 1, 2 i 3 niniejszego artykułu nie stosuje się do umów, które są objęte zakresem art. 6. Do formy tych umów stosuje się prawo państwa, w którym konsument ma miejsce zwykłego pobytu.
5. Niezależnie od ust. 1–4, umowy, których przedmiotem jest prawo rzeczowe na nieruchomościach lub prawo do korzystania z nieruchomości, podlegają wymaganiom dotyczącym formy przewidzianym przez prawo państwa, w którym nieruchomość jest położona, jeżeli zgodnie z tym prawem:
  - a) wymagania te stosuje się bez względu na miejsce zawarcia umowy i prawo dla tej umowy właściwe; oraz b)wymagań tych nie można wyłączyć w drodze umowy.

Artykuł 12

Zakres prawa właściwego

1. Prawo właściwe dla umowy na podstawie niniejszego rozporządzenia ma zastosowanie w szczególności do:

- a) jej wykładni;
- b) wykonywania wynikających z niej zobowiązań;
- c) w granicach uprawnień przyznanych sądowi przez prawo procesowe, skutków całkowitego lub częściowego niewykonania tych zobowiązań, łącznie z określeniem wysokości szkody, w zakresie, w jakim rozstrzygają o tym przepisy prawa;
- d) różnych sposobów wygaśnięcia zobowiązań oraz przedawnienia i utraty praw wynikającej z upływu terminów;
- e) skutków nieważności umowy.

2. W odniesieniu do sposobu wykonania oraz środków, które może podjąć wierzyciel w przypadku nienależytego wykonania, bierze się pod uwagę prawo państwa, w którym następuje wykonanie.

Artykuł 13

Brak zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych

W przypadku umowy zawartej między osobami, które znajdują się w tym samym państwie, osoba fizyczna, która miałaby zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych na podstawie prawa tego państwa, może powołać się na brak zdolności prawnej lub zdolności do czynności prawnych wynikający z prawa innego państwa jedynie wówczas, gdy w chwili zawarcia umowy druga strona umowy wiedziała o tym braku lub nie wiedziała o nim z powodu niedbalstwa.